

عوامل مؤثر بر سرمایه فرهنگی شهروندان شهر کاشان

محمد گنجی*

احسان صنعتکار**

چکیده

سرمایه فرهنگی یکی از مفاهیم مهمی است که در سال‌های اخیر به‌خصوص در ایران مورد توجه صاحب‌نظران علوم اجتماعی قرار گرفته است. هدف اصلی این پژوهش، بررسی و شناخت برخی عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر میزان سرمایه فرهنگی در بین شهروندان کاشان است. روش تحقیق در این پژوهش از نوع پیمایشی و ابزار تحقیق، پرسش‌نامه محقق ساخته بوده است. جامعه آماری تحقیق شامل شهروندان شهرستان کاشان است که بین ۳۷۳ نفر از آنان، پرسشنامه توزیع شده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد میزان سرمایه فرهنگی شهروندان شهر کاشان در حد متوسط قرار دارد. بر اساس تحلیل تمیز (تشخیصی)، بعد اجتماعی - فرهنگی اوقات فراغت با ۰/۶۶، سپس بعد خانوادگی با ۰/۴۶، طبقه اجتماعی با ۰/۲۱ و در نهایت هویت فرهنگی با ۰/۱۵ توان تفکیک افراد برحسب سرمایه فرهنگی را دارند. همچنین بر اساس رگرسیون لجستیک اوقات فراغت اجتماعی، فرهنگی، اوقات فراغت خانوادگی و سپس طبقه اجتماعی به ترتیب بیشترین تأثیر را بر سرمایه فرهنگی شهروندان دارند.

کلیدواژه‌ها: سرمایه فرهنگی، هویت فرهنگی، طبقه اجتماعی، اوقات فراغت.

* دانشیار، علوم اجتماعی، دانشگاه کاشان (نویسنده مسئول)، m.ganji@kashanu.ac.ir

** کارشناسی ارشد، مطالعات فرهنگی، دانشگاه کاشان، e.sanatkar@chmail.ir

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۷/۱۸، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۴/۲۰

۱. مقدمه

انسان‌ها بر اساس سرمایه‌های متعددی که دارند در جامعه از یکدیگر متمایز می‌شوند. در گذشته تصور عمومی از کلمه سرمایه معمولاً حول سرمایه اقتصادی بوده است. اما از وقتی که مفهوم سرمایه به حوزه فرهنگ و هنر راه یافت، مفهوم سرمایه فرهنگی به وجود آمد (غفاری و معاون، ۱۳۹۲: ۱۱۶). با ایجاد این اصطلاح توسط پی‌یر بوردیو (Pierre Bourdieu) در دهه ۱۹۶۰، مفهوم سرمایه به طور کلی متفاوت شده و ابعاد جدیدی به خود گرفت. سرمایه فرهنگی مجموعه‌ای از دانش‌ها، مهارت‌ها و توانمندی‌هایی است که به انسان کمک می‌کند تا جایگاه بالاتری را در جامعه کسب کند. بوردیو تنها اقتصاد را عامل اصلی تعیین طبقه افراد قلمداد نمی‌کند بلکه علاوه بر آن برای تحلیل طبقاتی و پایگاه افراد در جامعه به سرمایه فرهنگی توجه ویژه‌ای می‌کند و نشان می‌دهد که طبقات چگونه با استفاده از این نوع سرمایه به بازتولید خود می‌پردازند (شامپاین، ۱۳۹۱: ۳۰). این نوع از سرمایه در انتخاب‌های شخصی و جمعی افراد و به طور کلی در بخش مهمی از سبک زیستن آنان اثر ویژه‌ای داشته و نقش آفرینی می‌کند. براین اساس میزان بهره‌مندی از این سرمایه می‌تواند عامل اختلاف بین گروه‌های اجتماعی و توجیه‌کننده شکاف طبقاتی آن‌ها باشد (فیروزجائیان، ۱۳۹۳: ۲۵). و دارندگان سرمایه فرهنگی خود را با مصرف فرهنگ و هنر متعالی از دیگران متمایز نمایند (حسینی و احمدی، ۱۳۹۲: ۳۵).

مجموعه تغییرات در فضای کشور ایران در سال‌های اخیر از یک سو و از سوی دیگر تبعات ناشی از مقوله جهانی شدن، افزایش اطلاعات و گسترش شبکه‌های اجتماعی در سال‌های اخیر به نوعی می‌تواند منجر به تحول در سرمایه فرهنگی شهروندان جامعه شود. گرشاسبی فخر در پژوهشی که در سال ۱۳۹۴ انجام داده است به بررسی برآورد روند سرمایه فرهنگی در ایران بین سال‌های ۸۳ تا ۹۲ با استفاده از ۳۶ متغیر سرمایه فرهنگی پرداخته است. این مطالعه حاکی از آن است که شهروندان استان اصفهان هیچگاه جز پنج استان برتر در میزان سرمایه فرهنگی نبوده‌اند و در بهترین حالت توانسته است فقط در سال ۱۳۹۱ سرمایه فرهنگی بالای ۴۰ درصد را تجربه کند.

شهرستان کاشان به عنوان دومین شهر بزرگ در استان اصفهان همانند سایر شهرها در این سال‌ها همواره درگیر تحولات متعدد فرهنگی بوده است. با بررسی مقالات متعدد می‌توان دریافت که تا کنون فقط یک پژوهش مرتبط از حیث مکانی توسط کارکنان نصرآبادی و همکاران با عنوان عوامل مؤثر بر سرمایه فرهنگی در شهرستان‌های کاشان و

آران و بیدگل در سال ۱۳۹۰ بین شهروندان ۱۵ الی ۶۵ ساله به انجام رسیده است. نتایج این مقاله حاکی از آن است که میزان سرمایه فرهنگی شهروندان کاشان وضعیت مطلوبی ندارد و نشان می‌دهد میزان سرمایه فرهنگی ۲۹/۷ درصد پاسخگویان در سطح بالا، ۳۹/۷ درصد در سطح متوسط و ۳۰/۵ درصد پاسخگویان در سطحی پایین قرار دارد. چنین ارقامی این سؤال را به ذهن متبادر می‌کند که نشان می‌دهد شهری همانند کاشان با صبغهای فرهنگی و تاریخی، با حداقل میزان سرمایه فرهنگی دارای چالش جدی است. از طرفی بررسی وضعیت کنونی سرمایه فرهنگی شهروندان و نیز عوامل مؤثر بر آن از دو منظر اهمیت ضروری دارد: نخست اینکه شهر کاشان به عنوان دومین شهر استان اصفهان هر روز تحولات و رخدادهای بی‌شمار فرهنگی را از سر می‌گذراند و دوم اینکه کاشان به عنوان شهری مذهبی و سنتی، در سالهای اخیر و با تأسیس دانشگاه‌های مختلف، رشد مراکز صنعتی و تجاری و ورود فرهنگ‌های مختلف، دچار تغییر چهره شهری و کالبدی شده است. بنابراین سؤال اصلی در پژوهش حاضر این است که وضعیت سرمایه فرهنگی در بین شهروندان شهر کاشان چگونه است؟ و مهمترین عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر سرمایه فرهنگی در بین شهروندان کاشانی کدامند؟

۲. پیشینه تجربی

پینکستن و لوینز (Pinxten & Lievens) (۲۰۱۴) در پژوهشی به تأثیر سرمایه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در درک نابرابری‌های بهداشتی با استفاده از دیدگاه بورديو انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد بین سرمایه اقتصادی و سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی (بعد نهادینه شده و تجسم یافته) با ادراکات سلامت جسمانی و روانی (مصرف سیگار، الکل، مواد مخدر، رفتار جنسی، فعالیت ورزشی، اختلالات روانی)، همبستگی منفی دارد.

گاددیس (Gaddis) (۲۰۱۳) در مقاله خود، با استفاده از اطلاعات مربوط به ۹۵۹ نوجوان ۹ تا ۱۶ ساله، به بررسی نقش منش و خصوصیات فردی در تأثیرگذاری سرمایه فرهنگی بر موفقیت‌های تحصیلی می‌پردازد. در این پژوهش با بهره‌گیری از نظریات بورديو، برای محاسبه عملیاتی سرمایه فرهنگی از متغیرهای تعداد دفعات بازدید از موزه و تعداد دفعات حضور در سالن‌های تئاتر یک فرد در ۱۲ ماه گذشته، ساعت‌های صرف شده در کلاس‌های فرهنگی خارج از مدرسه موسیقی، رقص، هنر و زبان و ساعت‌های صرف شده برای مطالعه در طول یک هفته استفاده شده است. همچنین برای بررسی موفقیت تحصیلی از

معدل استفاده شده است. یافته‌های این مقاله نشان می‌دهد سرمایه فرهنگی اثرات مثبتی بر موفقیت تحصیلی دارد و این اثرگذاری از طریق منش فرد تکمیل می‌شود.

عباسی و رازقی (۱۳۹۷) مقاله‌ای با عنوان «بررسی تأثیر سرمایه فرهنگی بر احساس امنیت شهروندان شهرستان‌های استان مازندران» انجام داده‌اند. این پژوهش نشان می‌دهد سرمایه فرهنگی عینیت یافته بیشترین و سرمایه فرهنگی تجسم یافته کمترین اثر را بر احساس امنیت شهروندان داشته است. بر اساس یافته‌ها سرمایه فرهنگی دارای تأثیر مثبت بر احساس امنیت می‌باشد.

گنجی و همکاران (۱۳۹۴) تحقیقی با عنوان «نقش سرمایه‌های اجتماعی و فرهنگی در میزان احساس شهروندی» انجام داده‌اند. این تحقیق به بررسی نقش سرمایه اجتماعی و فرهنگی در میزان احساس شهروندی در بین شهروندان کاشان با حجم نمونه ۳۱۸ نفر پرداخته است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد بین میزان سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی با احساس شهروندی رابطه‌ی معنی داری وجود دارد.

کارکنان نصرآبادی و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان «عوامل مؤثر بر سرمایه فرهنگی در شهرستان‌های کاشان و آران و بیدگل» در بین ۷۶۰ نفر از شهروندان ۱۵-۶۵ ساله، همبستگی مثبت و معنی داری بین متغیرهای سرمایه اجتماعی، پایگاه اقتصادی و اجتماعی با میزان سرمایه فرهنگی پاسخگویان را نشان می‌دهد.

تاکنون مقالات متعددی درباره سرمایه فرهنگی و ارتباط آن با برخی متغیرها انجام شده است. در جامعه آماری شهر کاشان، تاکنون یک مقاله پژوهشی (کارکنان نصرآبادی و همکاران (۱۳۹۱)) به بررسی عوامل مؤثر بر سرمایه فرهنگی در کاشان پرداخته است. این در حالی است که پژوهش حاضر به صورت اختصاصی، شهرستان کاشان را مدنظر قرار داده است و حال آنکه مقاله کارکنان و همکاران دو شهرستان مجزا (کاشان و آران و بیدگل) با فرهنگ‌های مختلف را مدنظر قرار داده، ضمن اینکه شهرستان آران و بیدگل، خود از دو بخش فرهنگی مجزا به نام بخش آران و بخش بیدگل تشکیل شده است و مشاهدات نشان می‌دهد که نحوه اوقات فراغت، میزان دسترسی به مراکز فرهنگی-هنری و بافت هویت فرهنگی مناطق مورد بررسی متفاوت است. پژوهش مذکور صرفاً به متغیر سرمایه فرهنگی و هویت اجتماعی توجه کرده، در حالی که پژوهش حاضر متغیرهای موردتوجه بوردیو در بحث سرمایه فرهنگی را چون اوقات فراغت، طبقه اجتماعی و هویت فرهنگی را مدنظر قرار داده است، که به محتوا و نتایج تحقیق را متفاوت می‌سازد.

در نهایت پژوهش حاضر برای دقت در سنجش خود از دو روش تحلیل تمیز و رگرسیون لجستیک برای تحلیل و استنباط یافته‌های پژوهش استفاده کرده است. در صورتی که پژوهش‌های قبلی، فاقد روش‌های به کار گرفته شده در این پژوهش می‌باشد. همچنین بر پایه تحلیل عاملی، شیوه‌های گذراندن اوقات فراغت گونه‌شناسی شده تا میزان اثرگذاری هر بعد بر سرمایه فرهنگی شهروندان بهتر و دقیق‌تر مشخص گردد.

۳. پیشینه نظری

سرمایه به ثروت انباشته شده که یکی از ارکان اصلی در بازار است اطلاق می‌شود. واگت معتقد است سرمایه ثروتی است مولد که شخص می‌تواند برای ایجاد درآمد یا منابع دیگر به کاربرد (Wagt, 1993:29). دیوید تراسبی (David Trebizby) سرمایه فرهنگی را نوعی دارایی می‌داند که مجسم کننده، ذخیره کننده یا تأمین کننده ارزش فرهنگی علاوه بر هرگونه ارزش اقتصادی است که می‌تواند داشته باشد. ریچارد زوینگهافت (Richard Zweinhaven) سرمایه فرهنگی را انواع گوناگون دانش‌ها و مهارت‌ها می‌داند و برکس (Brex) و فولک (Volk) واژه سرمایه فرهنگی را برای اشاره به قابلیت‌های انعطاف‌پذیر جوامع انسانی برای پرداختن به زیست محیط و اصطلاح آن به کار می‌برند (تراسبی، ۱۳۸۲: ۷۴).

بورديو یکی از مهمترین صاحب‌نظران در این عرصه، معتقد است سرمایه فرهنگی یعنی قدرت شناخت و قابلیت استفاده از کالاهای فرهنگی در هر فرد و آن دربرگیرنده تمایلات پایدار فرد است که در خلال اجتماعی شدن در فرد انباشته می‌شود (بورديو، ۱۳۸۴: ۷۸). از نظر بورديو، سرمایه هر منبعی است که در عرصه خاصی اثر بگذارد و به فرد امکان دهد که سود خاصی را از طریق مشارکت در رقابت بر سر آن به دست آورد (stones, 1998:221). بنابراین سرمایه فرهنگی به شیوه‌های فرهنگی خاصی که در روند آموزش‌های رسمی و خانوادگی در افراد تثبیت شده، اشاره دارد و نیز ظرفیت شناخت افراد در کاربرد لوازم فرهنگی را در بر می‌گیرد. در واقع، استفاده کنندگان از سرمایه فرهنگی، به واسطه قابلیت‌ها و توانایی در کاربرد عناصر فرهنگی در یک جامعه و تبدیل آن به ارزش و سرمایه، معمولاً درقشربندي اجتماعی، در زمره طبقه بالای اجتماع قرار می‌گیرند (عباسی و رازقی، ۱۳۹۷: ۱۱۷)، همچنان‌که دومایس سرمایه فرهنگی را مشتمل بر کفایت زبانی، فرهنگی و مهارتی در فرهنگ طبقات بالاتر می‌داند (Dumas's, 2002:60). بورديو معتقد است چهار نوع سرمایه در هر میدانی وجود دارد که شامل سرمایه اقتصادی، سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی و

سرمایه نمادین می‌باشد. هرکدام از این سرمایه‌ها در میدان‌های مختلف وجود دارند و اگر افراد بتوانند این سرمایه‌ها را کسب کنند برتر از سایرین خواهند بود. همچنین تمام سرمایه‌ها به‌عنوان یک منبع عام و سیال قابل تبدیل به یکدیگر می‌باشند به نحوی که داشتن و انباشت یک سرمایه می‌تواند به کسب دیگر سرمایه‌ها نیز منجر شود. همچنین از نظر وی تبدیل سرمایه فرهنگی به سرمایه اقتصادی با سهولت بیشتری صورت می‌پذیرد (Bourdieu, 1977: 42). مفهوم سرمایه فرهنگی اساساً به مفاهیم میدان و منش مرتبط است. این مفاهیم دائماً در همه کارهای بوردیو توسعه داده می‌شوند (King, 2005: 223). میدان‌ها همچون مدرسه، دانشگاه، صنعت، سیاست و غیره بازارهایی برای سرمایه‌های خاصی هستند که در آنها عوامل اجتماعی بنابر استعدادها خاص خود در انواع سرمایه‌ها می‌اندیشند و عمل می‌کنند (شویره و فوتن، ۱۳۸۵: ۱۳۹).

منش مجموعه‌ای از خلق و خواهی فراهم آمده در شخصیت کنشگر است که نحوه مواجهه او با موقعیت‌های مختلف را جهت می‌بخشد. منش عادت‌ی یا عادت‌واره از نگاه بوردیو، مجموعه پایدار از خلق و خواهی است که امکان تغییر از یک موضع به موضع دیگر را دارند. وی ثابت کرده است که طبقات و گروه‌های شغلی خاص، سلیق متمایزی در موسیقی، هنر، غذا و غیره دارند. این گفته، مؤید این نظر اوست که سرمایه‌ی فرهنگی (که سلیقه تنها یکی از شاخص‌های آن است) به‌وسیله موقعیت اجتماعی و طبقه اجتماعی افراد شکل می‌گیرد.

بنابراین سرمایه فرهنگی برخلاف سرمایه اقتصادی که به ارث برده می‌شود، اکتسابی است و به زمان نیاز دارد و فرد باید آن را در طول زندگی خود و در فرایند جامعه‌پذیری و یادگیری به دست آورد تا این سرمایه را از آن خود کند. از منظری دیگر، به اعتقاد بوردیو در راهبرد بازتولید طبقات سرمایه، تغییراتی ایجاد شده است. در گذشته طبقات مسلط تداوم موفقیتشان را از طریق انتقال مستقیم سرمایه اقتصادی به فرزندان‌شان، به استناد قوانین ارث تنظیم می‌کردند، اما در شرایط فعلی و در جامعه مدرن تداوم و استقرار موقعیت طبقاتی تنها از طریق سرمایه اقتصادی میسر نیست، بلکه سرمایه فرهنگی نیز باید در این فرآیند دخالت کند. بوردیو سرمایه فرهنگی را در سه بعد زیر ملاحظه می‌نماید:

الف) سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته (Incarnate cultural capital):

آن بخش از سرمایه فرهنگی است که فرد خود باید آن را کسب کند و قابل انتقال به غیر نیست و طی زمان در خود درونی کند و از این‌رو همواره با فرد و در درون فرد هست و به

شکل گرایش‌ها، سلاقی و عادات بروز پیدا می‌کند. در واقع این حالت، مجموعه توانایی‌ها و دانایی‌های ذهنی و مهارت‌های عملی و تجربی و رفتاری است که در شیوه سخن گفتن، باورها و ارزش‌ها و نگرش‌های خاص فرد تجلی پیدا می‌کند و می‌توان اکثر ویژگی‌های سرمایه فرهنگی را از این بخش دانست. بورديو سرمایه فرهنگی تجسدي را حق استفاده دائمی فرد از ذهن و جسم خود می‌داند (تراسبی، ۱۳۸۲: ۴۴).

ب) سرمایه فرهنگی عینیت یافته (Cultural Capital Objective):

این بخش آشکارترین شکل سرمایه فرهنگی می‌باشد و قابل عینیت و همچنین قابل انتقال و تملک نیز داراست زیرا در کالاها و اشیای مادی همچون نوشتار، تابلو، مجسمه، ابزارهای و کالاهای هنری و نظایر آن متجسم می‌باشد. این نوع از سرمایه پیوند تنگاتنگی با سرمایه فرهنگی درونی شده دارد. خصلت اساسی این سرمایه در این است که اثر آموزشی بر دارندگان آن می‌گذارد (بورديو، ۱۳۸۴: ۱۴۳).

ج) سرمایه فرهنگی نهادینه شده (Institutionalized cultural capital):

این نوع از سرمایه به گونه‌ای رسیمت بخشیدن به سرمایه فرهنگی فرد است و شامل داشتن مدارک و گواهی‌نامه‌های مختلف می‌باشد. این نوع سرمایه به این دلیل که قانونی و رسمی می‌باشد قابلیت سنجش و مقایسه بین افراد را نیز دارد و از آنجاکه حالتی رسمی دارد برای فرد پایگاه اجتماعی همراه با مقبولیت اجتماعی مستحکم‌تری را ایجاد می‌کند و به‌عنوان وسیله‌ای برای تعادل میان اقتصاد و فرهنگ عمل می‌کند و بدین شکل می‌تواند سرمایه فرهنگی را به نحوی به سرمایه اقتصادی تبدیل کند. با توجه به مباحثی که در رابطه با مفهوم سرمایه فرهنگی مطرح شده در سطور ذیل به بررسی برخی از عوامل مؤثر بر سرمایه فرهنگی پرداخته می‌شود.

مبتنی بر مطالعات انجام شده، به نظر می‌رسد از جمله متغیرهایی که تعیین کننده وضعیت سرمایه فرهنگی افراد به شمار می‌رود طبقه اقتصادی و اجتماعی آنهاست. طبقه اجتماعی به بخشی از اعضای جامعه اطلاق می‌شود که از نظر ارزش‌های مشترک، حیثیت و فعالیت‌های اجتماعی، میزان ثروت و متعلقات شخصی دیگر و نیز آداب معاشرت از بخش‌های دیگر جامعه تفاوت داشته باشد (کوئن، ۱۳۸۳: ۱۷۸). به عبارتی از منظر تامین (Melvin Marvin Tumin)، طبقه گروه‌بندی وسیعی از افراد است که دارای منابع اقتصادی مشترکی بوده و این منابع شدیداً بر انواع شیوه‌های زندگی آنها تأثیر می‌گذارد (تامین: ۱۳۸۸: ۴۱).

یکی از مفاهیم مارکس طبقه اجتماعی است که به نظر وی مبنای اساسی برای افراد می‌باشد. در واقع طبقه تعیین کننده بسیاری از اعمال انسان‌ها از جمله گرایش‌ها، روابط اجتماعی و نگرش به زندگی می‌باشد. از منظر این دیدگاه، طبقه اجتماعی به افرادی اطلاق می‌شود که در سازمان تولید وظیفه خاصی داشته باشند و بر اساس نوعی نظم اقتصادی از یکدیگر متمایز و جدا گردند. ماکس وبر اندیشمند دیگری است که منشأ تفاوت‌ها را در شیوه‌های زندگی می‌بیند. رویکرد وبر درباره قشربندی اجتماعی بر پایه تحلیل مارکس بنا گردیده اما وی آن را تا اندازه‌های تغییر داده و تکمیل کرده است (گیلنز، ۱۳۸۳: ۲۴۴). به نظر وی، مالکیت، قدرت و حیثیت یا به تعبیر دیگر ثروت، قدرت و منزلت با وجود روابط متقابل، نظام قشربندی در هر جامعه‌ای را ایجاد می‌کنند. همچنین از دیدگاه او تفاوت در برخورداری از مالکیت اموال منشأ طبقه‌بندی اجتماعی است.

طبقه اجتماعی یکی از مهمترین عوامل تعیین کننده رویکردها و رفتار افراد به‌شمار می‌رود. بورديو سعی کرده است روابط بین طبقات اجتماعی و سرمایه فرهنگی را نشان دهد. آنچه در این بین اهمیت می‌یابد این است که از نظر وی طبقات بالای جامعه علاوه بر سرمایه اقتصادی دارای سرمایه فرهنگی نیز می‌باشند. در همین جاست که بورديو در تعریف طبقه از مارکسیست‌ها فرا می‌گذرد و آن را بر اساس ترکیبی از سرمایه اقتصادی و فرهنگی تعریف می‌کند. بورديو مفهوم سرمایه فرهنگی را بیش از همه در رابطه با طبقات مهم می‌داند و آن را با مفهوم سرمایه تبیین می‌کند. بورديو طبقه را مجموعه‌ای از کنش‌گران با پایگاه‌های یکسان می‌داند که تمایلات، علایق و اعمال آنها نیز تشابه بسیاری با هم دارد (پناهی و امید، ۱۳۹۱: ۴۰). از نظر وی طبقات مسلط نه تنها از طریق سرمایه اقتصادی بلکه از طریق سرمایه‌های فرهنگی به باز تولید خود می‌پردازند. به عبارتی دیگر از نظر بورديو طبقه هر نوع گروه‌بندی است از افرادی که شرایط یا جایگاه‌های مشابهی از لحاظ معیشت، گرایش‌ها و خلق و خو یا تمایلات دارند (Nesbit, 2006: 174). اما آنچه اهمیت دارد این است که از نظر بورديو، افراد طبقات اجتماعی بالاتر، توانایی این را دارند که سلیقه‌هایشان را مورد پسند همگان سازند و البته با سلايق افراد طبقات پایین به مخالفت بپردازند. به اعتقاد بورديو، گروه‌های فرادست و نخبه تعیین می‌کنند که چه چیزی را می‌توان ارزشمند تلقی نمود و چه چیزی را بی ارزش و از همین جاست که فرهنگ به واسطه ارزش‌گذاری گروه‌های فرادست به فرهنگ عامه و فرهنگ والا تقسیم می‌شود (ناطق‌پور و فیروز آبادی، ۱۳۸۴: ۶۴). تاکنون محققانی چون فاتقی و باینگانی (۱۳۹۵) و

پیری و شکری (۱۳۹۵) نیز در سال های اخیر به تأثیر طبقه اجتماعی بر سرمایه فرهنگی پرداخته اند.

از جمله مفاهیم مرتبط با طبقه افراد و درعین حال سرمایه فرهنگی آنان، هویت فرهنگی افراد است. از هویت به مثابه احساس تمایز شخصی و احساس استقلال شخصی گرفته تا تفاوت فردی شخص در ارتباط با دیگران تا ماهیت افکار و تلقی های یک جامعه از زندگی، همه و همه ابعاد مختلفی از این پدیده پیچیده و چندوجهی هستند (فرقانی نوش آبادی، ۱۳۹۳: ۱۷). هویت فرهنگی آن درایتی از خویشتن است که مشتق از عضویت (چه رسمی و چه غیررسمی) در یک گروه اجتماعی بر مبنای انتقال و پرورش و دانش ها، ارزش ها، نگرش ها، سنت ها و شیوه های زندگی معین مشترک بین اعضاست (Daphne, 2007: 352). در واقع هویت فرهنگی فرد را از سایر افراد و گروه ها متمایز نموده و به او تشخیص خاصی می دهد و فرد بر اساس آن ها خود را از سایرین باز می نمایاند. پیوند میان هویت و فرهنگ پیوندی ناگسستنی و عمیق است و از این رو هویت را مقوله ای فرهنگی می دانند و برای فرهنگ حوزه مختصی در هویت قائل هستند. در دیدگاه انسان شناسان هویت فرهنگی از مؤلفه هایی چون ملت، قلمرو جغرافیایی سیاسی، زبان و دین تشکیل شده است. آنتادیوپ (Anta Diop) انسان شناس سنگالی بر این باور است که هویت فرهنگی یک جامعه به سه عامل تاریخی، زبانی و روان شناختی بستگی دارد که با از بین رفتن هر کدام از آن ها، هویت فرهنگی ناقص می شود (آشنا و روحانی، ۱۳۸۹: ۱۶۲). می توان گفت هویت فرهنگی مجموعه از ارزش ها و هنجارها، آداب و رسوم، آرمان ها و عقاید، نمادها و سمبل ها و... است که اساس هویت شخصی و جمعی شهروندان یک جامعه می باشد و آنان به صورت آشکار و نهان با مصرف، هویت فرهنگی خود را از سایرین متمایز می کنند و با توسل به اجزا و عناصر فرهنگی گوناگون هویت می یابند. هویت فرهنگی مشرف بر تمامی هویت هاست که از تمام آنها شکل گرفته و تمام آنها را تحت تاثیر قرار می دهد. بر این اساس هویت فرهنگی عبارت است از مجموعه ویژگی های پایدار تشکیل دهنده خلق و خوی افراد که در تمامی نگرش های انسان اعم از: دینی، ملی، قومی، آداب و رسوم ریشه دارد و در تمامی ساحت های زندگی انسان بطور مستقیم و غیر مستقیم ظهور و بروز پیدا می کند (علیخانی، ۱۳۸۶: ۸۳).

در کنار اهمیت هویت فرهنگی در دنیای فعلی و با ظهور تکنولوژی های مدرن و نیز فضای مجازی، همواره افراد با تمرکز بر مفاهیمی چون سبک زندگی، مصرف

کالاهای فرهنگی، اوقات فراغت و... در صدد هستند تا در سایه روابط با سایر جوامع، گروه‌ها و طبقات اجتماعی و فارغ از نظام ارزشی جامعه خود، به دگرگونی و بازسازی هویت سنتی خود اقدام کنند. گیدنز معتقد است که امروزه سبک‌های زندگی در دنیای مدرن به طور کلی ما را از سازمان اجتماعی سنتی دور کرده‌اند. وی در این خصوص از مفهوم جاکنندگی مکانی و زمانی استفاده می‌کند تا چگونگی روابط اجتماعی و به دنبال آن هویت اجتماعی و فرهنگی که از زمینه‌های محلی رها شده‌اند و دوباره در ساختاری مکانی و زمانی جدید، سازمان یافته‌اند، را توصیف و تحلیل کند (Giddens, 1990: 250). در این راستا سبک‌های زندگی و به تبع آن انواع اوقات فراغت معنا و اهمیت خاص در زندگی انسان پیدا می‌کند و از این‌رو طیف وسیعی از نظریه‌های اجتماعی از سوی اندیشمندان مطرح می‌شوند تا فهم انسان‌ها را از تجربه فراغت و نیز نقش فراغت در جامعه را توسعه دهند (Shaun, 2010: 37).

در مفهوم اوقات فراغت، رضایت، انگیزه و انتخاب نقش اساسی دارد. در حقیقت بارزترین ویژگی اوقات فراغت این است که انسان از روی رضایت باطنی و با انگیزه شخصی، از میان مجموعه متنوع و گسترده‌ای از فعالیت‌ها به اختیار خویش یکی را برمی‌گزیند (دامرودی، ۱۳۸۹: ۲۳). جرج لاندبرگ (George Landborg) از اوقات فراغت چنین تعریف می‌کند: اوقات فراغت نقطه مقابل اوقات مصروف به آن فعالیت‌هایی است که به طور کلی وسیله‌هایی برای رسیدن به هدف‌های دیگرند، نه هدف‌های خودبخودی (عباس‌زاده و دیگران، ۱۳۹۲: ۱۳۹). از نظر دوم‌زادیه اوقات فراغت دربرگیرنده مجموعه‌ای از اشتغالات است که فرد با کمال میل بدان می‌پردازد. دوم‌زادیه فراغت را به چند دسته تقسیم کرده است که شامل فراغت‌های جسمانی، هنری، فکری، عملی می‌باشد (مقصودی و دیگران، ۱۳۹۲: ۶۷۷). نورشتاین و بلن (Norstein verbenne) فراغت را به عنوان موضوعی مستقل مطالعه و تدوین کرده و درباره تغییر نقش و کارکرد به فراغت در جامعه جدید نظریه‌پردازی کرده است. وبلن از پیشگامان نظریه‌پردازی درباره فراغت بود و در اواخر قرن نوزدهم با توجه به نظریه طبقه مرفه به سوی یک جامعه فراغتی جامعه‌شناسی فراوانی را بنیان نهاد و به اوقات فراغت از جنبه علمی و انتقاد توجه کرد (نجفی، ۱۳۹۱: ۴۶). بعضی از پژوهشگران فراغت را به منزله پاداش کار یا به منزله عاملی برای رهایی فرد از تنش‌ها در نظر گرفتند و اینکه فراغت باعث می‌شود ذهن فرد کمتر بر نابرابری‌های اقتصادی اجتماعی جامعه متمرکز باشد (Green & others, 1990: 42). همچنین از نظر برخی دیگر

اوقات فراغت مکانیسم تمایز اجتماعی است، افراد با انتخاب الگوهای های خاص گذران اوقات فراغت، هویت فردی و اجتماعی خویش را بازنمایی می کنند. بازنمایی هویت در فعالیت های فراغتی متنوع تر و گسترده تر از شالوده های طبقاتی - اقتصادی است (ربانی و شیری، ۱۳۸۸: ۱۵۷).

آنچه که در مورد اوقات فراغت قابل تأمل است، تفاوت نوع و میزان آن در بین افراد بوده است. به تعبیر بورديو انتخاب نوع اوقات فراغت به سرمایه های فرهنگی فرد رابطه متقابل دارد. می توان گفت، سبک تغییر فرهنگ بومی یا سرمایه های فرهنگی و نمود شکل جدید سرمایه های فرهنگی در فعالیت هایی مانند اوقات فراغت شکل گرفته است (منادی، ۱۳۸۶: ۶۲). به عقیده وین در هیچ جایی به اندازه ی کتاب تمایز در مورد فعالیت های گذران اوقات فراغت، بحث نشده است. بورديو بیان می کند که تمایزات اجتماعی می توانند در طیف متنوعی از فعالیت های اجتماعی مشاهده شوند که این اعمال به طور سنتی با تفریحاتی، از قبیل چگونگی گذران تعطیلات، ورزش، مطالعه، موسیقی، به سینما رفتن و دیگر اعمال انتخابی مرتبط هستند (Wynne, 1998: 19). بورديو دیدگاه جدیدی را در عرصه اوقات فراغت و سبک زندگی به وجود آورد. او به عرصه و میدان توجه می کند. مطابق با هر میدان، سرمایه هایی شکل می گیرد، که سبک زندگی گوناگونی را به صورت عادتواره به وجود می آورد (خواججه نوری و مقدس، ۱۳۸۷: ۱۴۱).

بر مبنای دیدگاه بورديو، گذران اوقات فراغت می تواند بیانگر سبک زندگی و ذائقه های خاص باشد که به متمایز شدن افراد از یکدیگر منجر شود. در واقع یکی از کارکردهای اوقات فراغت، تمایز بخشی است. از نظر او انتخاب نوع اوقات فراغت اساساً اجتماعی می باشد. او با تأکید بر طبقات و سبک زندگی دیدگاه جدیدی را در عرصه اوقات فراغت و سبک زندگی به وجود آورده است. از نظر بورديو سبک زندگی می تواند به بهترین وجه خود را در مجموعه متنوعی از فعالیت های اجتماعی از جمله اعمالی که به اوقات فراغت مربوط می شود مانند ورزش ها، مطالعه، موسیقی، سینما و سایر امور دولتی نشان دهد زیرا بر این نکته تأکید می کند که سلیقه ها و فعالیت ممکن است که طی تجربیات بعدی تغییر یابد، اما استدلال می کند چنین گزینه ای به شکل تغییرناپذیری بر طبق منطق ساختاری عمل می کند (هیوود و همکاران، ۱۳۸۱: ۱۱۹). پویایی مصرف، سبک زندگی و انتخاب های مربوط به اوقات فراغت جایگاه فرد را در یک حوزه مشخص می کند و از این طریق دیدگاه او را درباره خود و دیگران شکل می دهد. به تعبیر بورديو گزینه های انتخابی اوقات فراغت

زندگی بازتابنده چارچوب‌های کلی سبک زندگی است (تیپا، ۱۳۸۸: ۹۹). به تعبیری از نظر بوردیو همان گونه که شربتیان و اسکندری (۱۳۹۴) و شربتیان و همکاران (۱۳۹۴) در مقاله‌های خود بیان داشته‌اند نوع انتخاب اوقات فراغت با سرمایه فرهنگی رابطه دارد. باتوجه به مبانی نظری و مباحثی که برای سرمایه فرهنگی طرح شده از میان افرادی چون تراسی، دیماجو، هایس و دیگران، درحقیقت نظریه بوردیو اصلی‌ترین نظریه پرداز این حوزه برای این پژوهش مد نظر قرار گرفته است. بر این اساس، فرضیات اصلی تحقیق حاضر که ملهم از آرا و نظریات بوردیو می‌باشد عبارت است از:

۱. بین سلسله مرتبه طبقاتی افراد و سرمایه فرهنگی آنان رابطه مستقیم وجود دارد.
۲. بین هویت فرهنگی و سرمایه فرهنگی رابطه مستقیم وجود دارد.
۳. بین گونه‌های مختلف اوقات فراغت و سرمایه فرهنگی رابطه وجود دارد.

۴. روش پژوهش

روش این پژوهش پیمایش و به لحاظ زمانی مقطعی است. برای جمع‌آوری داده‌های تحقیق از تکنیک پرسشنامه استفاده شده است. روش پیمایش، گردآوری مؤثر داده‌ها را درمورد تعداد انبوهی از افراد ممکن می‌سازد و اجازه می‌دهد بین جواب‌های پاسخ‌گویان مقایسه‌های دقیق انجام شود. در این تحقیق نیز به منظور آگاهی از نگرش مردم درباره متغیرهای مختلف، پرسش‌های متعددی طرح شده و پاسخ‌های آنان به عنوان قلب یا موتور تحقیق حاضر به‌شمار می‌روند. در تحقیق پیمایش اطلاعات مربوط به یک فرد مورد نظر نبوده، بلکه اطلاعات به صورت گروهی تجزیه و تحلیل شده و محقق با آمارهای کلی سروکار دارد. این ویژگی نیز در تحقیق حاضر وجود دارد. جامعه آماری تحقیق شامل شهروندان ۱۸-۶۴ ساله شهرستان کاشان است که بر اساس فرمول کوکران و مبتنی بر بیش‌ترین واریانس ۳۷۳ نفر به دست آمده است. شیوه نمونه‌گیری پژوهش نیز به صورت غیر احتمالی - سهمیه‌ای است که مبتنی بر مناطق و نواحی شهری و نیز حساسیت برخی سوالات، آن روش انتخاب شده است. اعتبار (Validity) تحقیق از نوع اعتبار صوری با توافق داوران و متخصصان رشته علوم اجتماعی و نیز اعتبارسازه برای طرح فرضیات و روایی (Reliability) مفاهیم موجود در تحقیق براساس ضریب آلفای کرونباخ (هم‌بستگی درونی) دارای حدنصاب لازم به شرح جدول زیر محاسبه شده است:

جدول ۱. ضریب آلفای کرونباخ مفاهیم تحقیق

ضریب آلفای کرونباخ	متغیرها
۰/۸۵۷	اجتماعی تفننی
۰/۷۹۷	فردی تفریحی
۰/۷۶۴	فرهنگی هنری
۰/۶۶۵	ورزشی
۰/۹۳۲	هویت فرهنگی
۰/۸۳۷	سرمایه فرهنگی

۵. یافته‌های پژوهش

در مطالعه حاضر ۵۶/۹ درصد از پاسخگویان مورد مطالعه مرد و ۴۳/۱ درصد دیگر را زن تشکیل داده‌اند. میانگین سنی پاسخگویان ۳۳/۷۳ با انحراف معیار ۱۰/۸۹ بوده است. سطح تحصیلات ۱/۱ درصد از پاسخگویان بی‌سواد، ۱۵/۲ درصد زیر دیپلم، ۳۴/۲ درصد دیپلم، ۳۹/۰ درصد فوق دیپلم و لیسانس، ۹/۱ درصد بالاتر از لیسانس و ۱/۳ درصد حوزوی است. وضعیت اقتصادی و اجتماعی ۲۵/۲ درصد از پاسخگویان پایین‌تر از حد متوسط، ۶۵/۱ درصد از پاسخگویان متوسط و ۹/۷ درصد از پاسخگویان متوسط به بالا هستند. در جداول زیر توصیف هریک از متغیرهای تحقیق آورده شده است.

الف) توصیف نحوه گذاران اوقات فراغت

به منظور تفکیک و دسته بندی سؤالات مربوط به فعالیت های اوقات فراغت که مبتنی بر طرح سؤالات از طرف محقق و همچنین نظرسنجی از افراد مورد مطالعه در مرحله مقدماتی تحقیق بوده است، از تکنیک تحلیل عاملی بر اساس تجزیه به مؤلفه های اصلی استفاده شده است. طبق اطلاعات مندرج در جدول شماره ۲ ملاحظه می شود مقدار $KMO = 0/88$ بدست آمده و چون این مقدار از ۰/۵ بزرگتر است. بنابراین تعداد نمونه‌ها برای اجرای تحلیل عاملی بسیار مناسب است. زیرا مقدار KMO بین صفر تا یک است و هر چه به یک نزدیک‌تر باشد به همان مقدار، روایی نمونه ای بالاتر است. همچنین مقدار کرویت بارتلت نیز برابر 2813/438 با سطح معنی داری $P = 0/000$ بدست آمده است و چون این مقدار معنی دار است بنابراین تفکیک عامل ها به درست انجام شده است و سؤالات مندرج در هر عامل همبستگی ریشه‌ای بالایی دارند.

جدول ۲. آزمون کایزر و بارتلت

۰/۸۸۹	آزمون کایزر
۲۸۱۳/۴۳۸	مقدار کرویت بارتلت
۲۵۳	درجه آزادی
۰/۰۰۰	سطح معناداری

طبق اطلاعات جدول شماره (۳) و بر اساس بارهای عاملی چرخش داده شده به روش واریماکس، فعالیت های اوقات فراغت به چهار بعدکلی تقسیم شده است. به طوری که ۷ سؤال اول مرتبط به فعالیت های اجتماعی - فرهنگی است و اوقات فراغت فرهنگی اجتماعی نام گرفته، ۷ سؤال دوم مربوط به فعالیت های خانوادگی است و اوقات فراغت خانوادگی نام گرفته است، ۶ سؤال سوم مربوط به فعالیت های تفریحی است که اوقات فراغت تفریحی نام گرفته و در نهایت ۲ سؤال آخر مربوط به فعالیت های ورزشی است که اوقات فراغت ورزشی نامگذاری شده است.

جدول ۳. تفکیک عامل ها براساس ضرایب بارعاملی با چرخش واریماکس

گویه‌ها	عامل ۱ (اجتماعی فرهنگی)	عامل ۲ (خانوادگی)	عامل ۳ (تفریحی - تفریحی)	عامل ۴ (ورزشی)
مراجعه به کتابخانه عمومی و دانشگاهی	.791	.051	.096	.127
شرکت در انواع کلاس های هنری و ادبی	.741	.148	.136	.021
انجام فعالیت های هنری مختلف	.730	.155	.137	-.046
شرکت در جلسات عام المنفعه و خیریه	.683	.194	.099	.150
بازدید از موزه	.648	.199	.279	.158
شرکت در کانون های فرهنگی	.577	.382	.007	.266
رفتن به فرهنگ سرا و نمایشگاه های فرهنگی	.568	.212	.101	.490
دیدار با اقوام و خویشاوندان	.212	.766	-.025	.001
هم صحبت شدن با اعضای خانواده	.093	.739	.073	.066

.153	.232	.688	.119	رفتن گروهی به پارک
.219	-.042	.590	.287	شرکت در جلسات دورهمی خانوادگی
-.007	.356	.545	.009	تماشای برنامه تلویزیونی با خانواده
.116	-.099	.533	.314	رسیدگی به امور باغچه و خانه داری
.138	-.097	.500	.479	مطالعه روزنامه، مجلات و کتاب در منزل
.093	.806	-.008	-.031	ماشین و موتور سواری تفریحی
.171	.708	.216	-.030	رفتن به مراکز خرید و مجتمع های تجاری
.023	.690	-.119	.307	شرکت در گردش
-.067	.505	.013	.315	استفاده از اینترنت و فضای مجازی
.180	.492	.137	.188	رفتن به کافی شاپ
.224	.453	.344	.239	رفتن به کنسرت، سینما و...
.849	.092	.021	.081	تماشای رویداد ورزشی
.636	.215	.250	.195	انجام تمرینات ورزشی

در جدول زیر توصیف هریک از فعالیت و ابعاد اوقات فراغت ارائه می شود.

جدول ۴. توزیع پراکندگی ابعاد فعالیت در اوقات فراغت پس از انجام تحلیل عاملی

متغیر	حداقل	حداکثر	میانه طیف	میانگین	انحراف استاندارد	چارک اول	چارک دوم	چارک سوم
خانوادگی	۷	۲۸	۱۷/۵	۲۱/۴۸	۴/۳۸	۱۹	۲۲	۲۵
تفریحی - تفریحی	۶	۲۴	۱۵	۱۵/۹۲	۴/۲۶	۱۳	۱۶	۱۹
اجتماعی - فرهنگی	۷	۲۸	۱۷/۵	۱۷/۸۰	۵/۴۵	۱۴	۱۸	۲۲
ورزشی	۲	۸	۵	۵/۹۲	۱/۶۶	۵	۶	۷

یافته های جدول فوق نشان می دهد که بیشترین میزان استفاده از اوقات فراغت از نوع خانوادگی و سایر انواع اوقات فراغت از جمله ورزشی، تفریحی و اجتماعی - فرهنگی پس از آن قرار دارند. با توجه به حجم زیاد سوالات مربوط به هویت فرهنگی در جدول زیر صرفاً توصیف مفهوم هویت فرهنگی آورده شده است.

جدول ۵. توصیف مفهوم هویت فرهنگی

متغیرها	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف استاندارد	کشیدگی	چولگی
هویت فرهنگی	۱	۴	3/20	۰/56	-0/77	۰/10

بر اساس اطلاعات جدول شماره (۵) میانگین هویت فرهنگی در دامنه ۱-۴ در بین پاسخ‌گویان ۳/۲۰ می باشد که به نظر می‌رسد بالاتر از حدمیانه طیف (۲/۵) است. مقادیر کم چولگی و کشیدگی نیز نشان می‌دهند که توزیع مفهوم مورد بررسی، تفاوت زیادی با توزیع نرمال ندارد.

ب) توصیف ابعاد و شاخص‌های سرمایه فرهنگی در پژوهش حاضر متأثر از نظریه بوردیو سرمایه فرهنگی به سه بعد عینیت‌یافته، نهادینه‌شده و تجسم‌یافته تقسیم شده است که توزیع پاسخگویان به هریک از آن ابعاد در جداول زیر آمده است.

جدول ۶. توصیف سرمایه فرهنگی عینیت‌یافته

موافقم	مخالقم	سرمایه فرهنگی عینیت یافته
۷۹/۱	۲۱/۹	نگهداری کتب مختلف درسی و غیر درسی در منزل
۵۳/۷	۴۷/۳	دارا بودن مکان مخصوص مطالعه در منزل
۶۶/۷	۳۳/۳	استفاده از هنرهای تجسمی برای دکوراسیون و زیبایی در خانه
۵۲/۷	۴۷/۳	دارا بودن امکانات لازم جهت یادگیری زبان خارجی (کتاب، سی‌دی، نرم افزار و...)
۷۹/۹	۲۰/۱	نصب برنامه‌هایی مثل (تلگرام، اینستاگرام، نرم افزارهای کاربردی و...) بر روی گوشی یا کامپیوتر
۶۶/۴	۳۳/۶	مجهز به دوربین و اشتیاق به عکاسی از طبیعت یا هر پدیده قابل تامل و تفکر
۵۴/۳	۴۵/۷	دارا بودن حداقل یکی از ابزارهای مربوط به برخی هنرها همانند موسیقی، خطاطی، صنایع دستی
۵۷/۳	۴۲/۷	داشتن آثاری از مکان‌ها و اشیاء تاریخی و باستانی شهر مثل عکس، کتابچه راهنما، فیلم و...

طبق جدول شماره (۶)، بیشترین شاخص‌های مورد توافق مربوط به برنامه‌های فضای مجازی، نگهداری کتب و استفاده از هنرهای تجسمی می‌باشد.

جدول ۷. توصیف سرمایه فرهنگی نهادینه شده

مخالفم	موافقم	سرمایه فرهنگی نهادینه شده
۵۹/۸	۴۰/۲	دارا بودن مدرک کامپیوتر
۶۰/۵	۳۹/۵	دارا بودن مدرک در یکی از هنرهای عکاسی، نقاشی، خوشنویسی، صنایع دستی، طراحی، گرافیک
۶۶/۲	۳۳/۸	دارا بودن مدرک در یکی از انواع موسیقی
۶۵/۸	۳۴/۲	عضویت در مراکز فرهنگی همچون کانون‌های فرهنگی هنری و...
۵۳/۹	۴۶/۱	عضویت در حداقل یکی از کتابخانه های سطح شهر
۵۰/۱	۴۹/۹	دارا بودن حداقل یک گواهی نامه یا تقدیرنامه از دوره ها و کارگاه های مختلف آموزشی و فرهنگی

براساس جدول شماره (۷)، مخالفت اغلب پاسخگویان در سرمایه فرهنگی نهادینه شده برخلاف عینیت یافته، در تمامی گویه‌ها نشان داده شده است.

جدول ۸. توصیف سرمایه فرهنگی تجسم یافته

مخالفم	موافقم	سرمایه فرهنگی تجسم یافته
۵۴/۲	۴۵/۸	درباره موسیقی و موسیقی دانان مشهور اطلاعات خوبی دارم
۴۸/۱	۵۱/۹	درباره هنرمندان شهرم از جمله نقاشان، طراحان، صنایع دستی و... شناخت لازم را دارم
۴۵/۷	۵۴/۳	همواره به مطالعه کتاب‌های تخصصی و غیر درسی در طول روز می‌پردازم
۵۱/۱	۴۸/۹	چون به ادبیات و شاعری علاقه دارم؛ تلاش می‌کنم درباره ادبیات و مشاهیر ادبی آگاهی کسب کنم
۷۶/۷	۳۳/۳	حداقل با یکی از زبان‌های خارجی (انگلیسی، فرانسه، عربی و...) آشنایی دارم
۶۴/۷	۳۵/۳	به دلیل علاقه به هنرهای تجسمی و محلی خود، سعی می‌کنم ساخت آنها را یاد بگیرم یا آموخته‌ام
۲۱/۱	۷۸/۹	مکان‌ها و ابنیه تاریخی و باستانی شهر را دیده‌ام و می‌شناسم
۳۰/۷	۶۹/۳	گوش و لهجه محلی خود را یاد دارم و دوست دارم به نسل بعد از خودم منتقل نمایم
۱۸/۸	۸۱/۶	همیشه از اینترنت و فضای مجازی برای بالابردن اطلاعات علمی و عمومی خود استفاده می‌کنم
۳۹/۱	۶۰/۹	سعی می‌کنم هر چند وقت یکبار به سینما یا تئاتر بروم

جدول شماره (۸) نشان می‌دهد توافق پاسخگویان در شاخص‌هایی چون دارا بودن اطلاعات از موسیقی دانان، علاقه به ادبیات و مشاهیر ادبی، علاقه به هنرهای تجسمی کم‌تر از سایر شاخص‌هاست.

جدول ۹. توصیف ابعاد سرمایه فرهنگی

متغیرها	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف استاندارد	کشیدگی	چولگی
عینیت یافته	1	۲	1/63	۰/25	-0/19	-0/77
نهادینه شده	1	۲	1/40	۰/31	۰/39	-0/97
تجسم یافته	1	۲	1/58	۰/25	-0/18	-0/62
سرمایه فرهنگی	1	۲	1/54	۰/22	۰/13	-0/63

در جدول شماره (۹) میانه طیف مورد بررسی ۱/۵ است. به استثنای سرمایه فرهنگی نهادینه شده، دیگر ابعاد متغیر مورد بررسی و نیز مفهوم سرمایه فرهنگی دارای میانگینی بالاتر از حدمتوسط طیف‌اند. مقادیر چولگی و کشیدگی نشان دهنده عدم تفاوت آن مقادیر با توزیع نرمال است.

۶. یافته‌های استنباطی

اگرچه به دلیل افزایش حجم مقاله از آوردن جداول آزمون‌های مقایسه میانگین‌ها امتناع شده اما بر اساس نتایج آزمون‌های مرتبط (f, t) و (t, r) ، میزان سرمایه فرهنگی برحسب جنس متفاوت است و زنان سرمایه فرهنگی بیشتری نسبت به مردان دارند. بین تحصیلات و میزان برخورداری از سرمایه فرهنگی رابطه وجود دارد و هر چه سطح تحصیلات بالاتر رود سرمایه فرهنگی افزایش می‌یابد. بین میزان مطالعه و میزان برخورداری از سرمایه فرهنگی افراد رابطه مستقیم وجود دارد. همچنین بین وضعیت طبقاتی و میزان برخورداری از سرمایه فرهنگی افراد مختلف رابطه مستقیم وجود دارد. براین اساس افراد با وضعیت اجتماعی - اقتصادی متفاوت به شکل نسبتاً متفاوتی از سرمایه فرهنگی برخوردارند و طبقات بالا سرمایه فرهنگی بیشتری نسبت به طبقات پایین دارند.

در آزمون فرضیات تحقیق و مبتنی بر آزمون همبستگی پیرسون در جدول شماره (۱۰) اوقات فراغت اجتماعی - فرهنگی دارای بیشترین تأثیر بر سرمایه فرهنگی شهروندان شهر کاشان است و پس از آن به ترتیب اوقات فراغت خانوادگی، هویت فرهنگی، اوقات فراغت تفریحی و در نهایت اوقات فراغت ورزشی قرار دارند.

جدول ۱۰. ضریب همبستگی پیرسون متغیرهای مستقل و وابسته (سرمایه فرهنگی)

معنی داری	ضریب پیرسون	متغیرهای مستقل
۰/۰۰۰	۰/۴۹۹	اوقات فراغت اجتماعی - فرهنگی
۰/۰۰۰	۰/۴۱۸	اوقات فراغت خانوادگی
۰/۰۰۰	۰/۲۰۲	اوقات فراغت تفریحی - سرگرمی
۰/۰۰۰	۰/۱۹۵	اوقات فراغت ورزشی
۰/۰۰۰	۰/۲۵۷	هویت فرهنگی

علاوه بر تحلیل‌های فوق، با توجه به ضرورت سنجش متغیر وابسته، به صورت طیف دوبعدی (مخالقم و موافقم) در قالب تحلیلی دیگر و مبتنی بر داده‌های موجود، افراد به دو دسته دارای سرمایه فرهنگی و فاقد سرمایه فرهنگی تقسیم شده‌اند (مقادیر یک و صفر). مثلاً دارا بودن انواع مدارک و مهارت یا دارا بودن انواع وسایل مرتبط با سرمایه فرهنگی به معنای موافق با آن و عدم دارا بودن به معنای مخالف با آن. طبق اطلاعات جدول شماره (۱۱) ۵۴.۱ درصد از شهروندان پاسخگو، دارای سرمایه فرهنگی و ۴۵.۹ درصد فاقد آن بودند.

جدول ۱۱. توصیف دو وجهی سرمایه فرهنگی در بین شهروندان

وضعیت سرمایه فرهنگی	فراوانی	درصد
دارا بودن سرمایه فرهنگی	۲۰۳	۵۴/۱
فاقد سرمایه فرهنگی	۱۷۲	۴۵/۹
جمع	۳۷۵	۱۰۰

مرتبط با اطلاعات جدول شماره (۱۱) و به منظور شناخت بیشتر جامعه مورد مطالعه و نیز ارائه اطلاعات آماری دقیق‌تر از دو روش تحلیل تمیز (Discriminant Analysis) و رگرسیون لجستیک (Logistic regression) نیز در پژوهش حاضر استفاده شده است. فرض اصلی پژوهش در بخش تحلیل ممیز اینست که مجموع متغیرهای مستقل مورد بررسی در پژوهش قابلیت تمیز و تفکیک افراد مورد مطالعه برحسب دارا بودن یا دارا نبودن سرمایه فرهنگی را دارند و به منظور میزان تأثیر متغیرهای مستقل بر وابسته از ضرایب رگرسیون لجستیک استفاده شده است. فرض اصلی رگرسیون لجستیک نیز در پژوهش حاضر اینست که ترکیب متغیرهای مستقل توان تبیین و پیش بینی متغیر وابسته را در جامعه آماری مورد بررسی دارند.

الف) تحلیل تمیز (تشخیصی)

جدول ۱۲. ویژه مقدار و میزان هم‌بستگی تابع محاسبه شده با هریک از گروه‌های تعلق

Sig	Chi-square	Wilks lambda	ضریب هم‌بستگی کانونی	واریانس کل	واریانس	ویژه مقدار	تابع
۰/۰۰۰	83/90	۰/78	۰/46	100	100	0/26	1

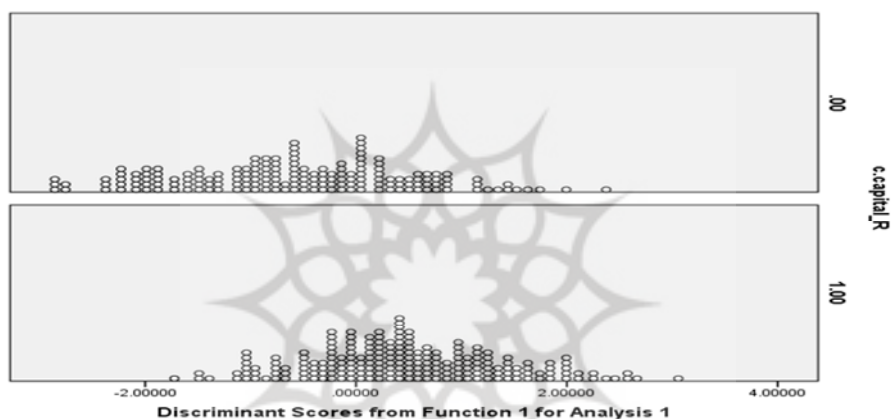
تابع تمیز ترکیب خطی از متغیرهایی است که به عنوان متغیرهای ممیز تعریف شده‌اند، یعنی ترکیبی که به تمایز افراد کمک می‌کند. همانطور که در جدول شماره ۱۲ نیز دیده می‌شود ترکیب خطی متغیرها در محاسبات حاضر تبدیل به یک تابع شده است. هم‌بستگی کانونی مجموعه متغیرهای مستقل (ممیز) با گروه‌های تعلق ۴۶ درصد است و بیان‌گر این است که تابع مورد نظر قادر است به خوبی گروه‌های مورد مطالعه را از هم تفکیک کند. از طرف دیگر، مقدار لاندا ویلکس (۰/۷۸) و معناداری آماره کای اسکور نیز نشان می‌دهند تابع مورد نظر نقش مفیدی در تمایز بین گروه‌های مورد مطالعه ایفا می‌کند.

جدول ۱۳. میزان موفقیت در طبقه‌بندی

جمع	طبقات پیش‌بینی شده		
	دارای سرمایه فرهنگی	فاقد سرمایه فرهنگی	
172	58	114	فاقد سرمایه فرهنگی
203	۱۴۷	۵۶	دارای سرمایه فرهنگی
100	33/7	66/3	فاقد سرمایه فرهنگی
100	۷۲/۴	۲۷/۶	دارای سرمایه فرهنگی
a. 69. % of original grouped cases correctly classified			

در جدول شماره ۱۳، ردیف‌ها طبقات مشاهده شده متغیر وابسته و ستون‌ها طبقات پیش‌بینی شده آن هستند. همچنین این جدول تعداد و درصد پاسخگویانی که به درستی و به اشتباه طبقه بندی شده‌اند را نیز نشان می‌دهد به طوریکه بر آن اساس، ۶۹ درصد به درستی پیش‌بینی و طبقه بندی شده‌اند. همچنین این جدول نشان می‌دهد ۷۲.۴ درصد از واجدین سرمایه فرهنگی و ۶۶.۳ درصد از افراد فاقد سرمایه فرهنگی نیز به درستی تبیین شده است. نمودار نقطه ای شماره ۱، از طریق دو کادر مجزا واجدین (۱) و فاقدین سرمایه فرهنگی (۰) را از یکدیگر مجزا کرده است. بر آن اساس برخی از داده‌های

هر دو گروه با یکدیگر تلاقی پیدا کرده و به درستی از یکدیگر تفکیک و تبیین نشده است و به همین دلیل بر اساس جدول شماره (۱۳) این پژوهش ۰/۶۹ درصد را با دقت از یکدیگر مجزا و تبیین کرده است و این یعنی حدود ۰/۳۱ تبیین نشده و با یکدیگر دارای تلاقی هستند. حالت ایده آل این نمودار زمانی است که هر کدام از گروهها در جایگاه متفاوت از گروه دیگر قرار بگیرد اگر چه فاقدین سرمایه فرهنگی عمدتاً در قسمت چپ و واجدین آن عمدتاً در قسمت وسط و راست نمودار تجمع شده‌اند اما در حد وسط هر دو نمودار از هر دو گروه به اشتباه طبقه بندی شده‌اند که در واقع میزان خطای طبقه‌بندی است (۰/۳۱)

نمودار نقطه‌ای ۱. تجزیه و تحلیل نمرات تشخیصی از تابع

در تحلیل تمیز زمانی که متغیرها از واحدها و مقیاس‌های متفاوتی سنجیده می‌شوند مقادیر این متغیرها به ضرایب استاندارد تبدیل می‌شوند تا بتوان براساس آن سهم تفکیکی و نسبی هر متغیر به کل تابع تمیز را ضمن کنترل اثرات سایر متغیرها به دست آورد این ضرایب همان ضرایب بتا (Beta) در رگرسیون خطی است که مقدار بزرگتر بیانگر سهم بیش‌تر آن متغیر در تفکیک گروه‌هاست. جدول شماره (۱۴) این ضرایب را به خوبی نشان می‌دهند نتایج جدول بیانگر این است که به ترتیب بعد اجتماعی - فرهنگی هنری اوقات فراغت با ۰/۶۶ درصد، بعد خانوادگی اوقات فراغت با ۰/۴۶ درصد، طبقه و پایگاه اجتماعی افراد با ۰/۲۱ درصد و هویت فرهنگی با ۰/۱۵ درصد توان تفکیک را دارا هستند.

جدول ۱۴. ضرایب تابع تمیز کانونی استاندارد شده

متغیرها	تابع
اوقات فراغت اجتماعی - فرهنگی	۰/۶۶
اوقات فراغت خانوادگی	۰/۴۶
طبقه افراد	۰/۲۱
هویت فرهنگی	۰/۱۵
اوقات فراغت ورزشی	۰/۱۱
اوقات فراغت تفریحی	-۰/۰۱

ب) رگرسیون لجستیک

رگرسیون لجستیک به دنبال آن است که بتواند با استفاده از ترکیب متغیرهای مستقل که می‌توانند کمی یا غیر کمی باشند متغیر وابسته را که یک متغیر غیر کمی است را تبیین و پیش بینی کند. این نوع از رگرسیون در دو مرحله قابل تبیین است. ابتدا در مرحله و مدل صفر (۰) که برآورد را بدون ورود متغیرهای پیش بین در نظر می‌گیرد و سپس مرحله و مدل یک (۱) که با ورود متغیرهای پیش بین به تبیین می‌پردازد. جدول شماره (۱۵) که مدل صفر رگرسیون را نشان می‌دهد بیانگر این است که اگر هیچ یک از متغیرهای پیش بین وارد معادله رگرسیونی نشوند نسبت اینکه بتوان افراد را در جایگاه خود درست پیش بینی کرد ۵۵.۳ درصد است.

جدول ۱۵. طبقه‌بندی جدول براساس واجدین و فاقدین سرمایه فرهنگی براساس مدل صفر

جمع	طبقه‌بندی پیش‌بینی شده		طبقه‌بندی مشاهده شده
	دارای سرمایه فرهنگی	فاقد سرمایه فرهنگی	
۰	۱۵۷	۰	فاقد سرمایه فرهنگی
۱۰۰	۱۹۴	۰	دارای سرمایه فرهنگی
۵۵/۳	درصد کلی		

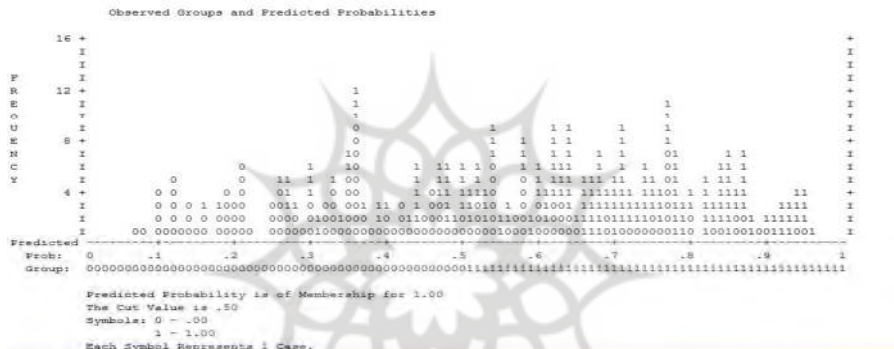
از سوی دیگر و براساس جدول شماره (۱۶) اگر متغیرهای مستقل وارد معادله رگرسیون شوند نسبت افرادی که می‌توان درست طبقه بندی کرد ۷۰.۹ درصد است که نسبت به مرحله اول (۵۵.۳) افزایش قابل توجهی کرده است. این یکی از شاخص‌های ارزیابی برازش مدل است که به آن نسبت اصابت هم می‌گویند یعنی طبقه بندی‌هایی که درست انجام شده‌اند. از طرف دیگر درصد معنی داری آماره کای اسکوتر در جدول نیز نشان می‌دهد که مدل رگرسیونی توانسته مدل را نسبت به مدل صفر بهبود ببخشد.

عوامل مؤثر بر سرمایه فرهنگی شهروندان شهر کاشان ۱۵۷

جدول ۱۶. طبقه‌بندی جدول بر اساس واجدین و فاقدین سرمایه فرهنگی بر اساس مدل یک

جمع	طبقات پیش‌بینی شده		طبقات مشاهده شده
	دارای سرمایه فرهنگی	فاقد سرمایه فرهنگی	
61/8	۶۰	۹۷	فاقد سرمایه فرهنگی
78/4	۱۵۲	۴۲	دارای سرمایه فرهنگی
70/9	درصد کلی		
مرحله ۱	کای اسکوتر	درجه آزادی	درصد معنی داری
مدل	۸۰.۷۰۰	۳	،۰۰۰

نمودار زیر هم به خوبی وضعیت رخدادها را نشان می‌دهد:

نمودار ۲ طبقه بندی رخدادها بر حسب موردها

این نمودار بین ۰-۱ متغیر است و پدیده مورد مطالعه در رابطه با متغیرهای مستقل برای هر مورد (فرد) مشخص می‌شود. اگر احتمال رخداد ۵۰ درصد و کمتر باشد آن فرد در گروه کسانی قرار می‌گیرد که متغیر وابسته آنها صفر است یعنی آن پدیده در رابطه با آن فرد رخ نمی‌دهد و اگر از ۵۰ درصد و بیشتر شود آن را در گروه یک‌ها قرار می‌دهد. زمانی که صفرها در سمت چپ نیم (۰.۵) و یک‌ها در سمت راست نیم (۰.۵) قرار می‌گیرند، بیان‌گر موفقیت معادله رگرسیونی است. برخی موارد اتفاق می‌افتد که صفرها در قسمت یک‌ها و یک‌ها در قسمت صفرها قرار می‌گیرند که آن خارج از انتظار محقق و ناشی از اشتباه برآورد است. طبق آنچه که قبلاً مطرح شد درستی برآورد ۷۰.۹ درصد و اشتباه برآورد در مطالعه حاضر ۲۹.۱ درصد است که رقم قابل قبولی است.

جدول ۱۶. توصیف شاخص‌های نیکویی برازش مدل

model	-2Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	401/981 ^a	0/205	0/275

جدول شماره (۱۶) چند شاخص نیکویی برازش را معرفی می‌کند که از بین آن‌ها شاخص "نگل کرک" از همه مهمتر است این شاخص قابل مقایسه با ضریب تبیین (R2) در رگرسیون خطی است و هرچه مقدار آن به یک نزدیک‌تر باشد حاکی از توانایی بیش‌تر متغیرهای مستقل در تبیین متغیر وابسته است. مقدار شاخص فوق بیانگر ضریب تبیین متوسط و قابل قبول است.

جدول ۱۷. میزان تأثیر متغیرهای مستقل در متغیر وابسته

متغیرها	B	S.E.	Wald	Df	Sig.	Exp(B)
فراغت اجتماعی فرهنگی	۰/۹۵	۰/۱۸	۲۷/۹۰	۱	۰/۰۰۰	۲/۵۸
فراغت خانوادگی	۰/۶۵	۰/۱۹	۱۰/۹۱	۱	۰/۰۰۱	۱/۹۲
طبقه اجتماعی	۰/۴۷	۰/۲۳	۴/۰۸	۱	۰/۰۴۳	۱/۶۱
مقدار ثابت	-۴/۷۷	۰/۶۸	۴۸/۱۹	۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۸

همچنین در جدول شماره (۱۷) و مبتنی بر ستون ضراب نمای (Exp)، اوقات فراغت فرهنگی هنری دارای بیشترین تأثیر بر سرمایه فرهنگی و پس از آن به ترتیب اوقات فراغت خانوادگی و سپس طبقه اجتماعی قرار دارند. نکته حائز اهمیت در مقایسه با روش تحلیل تمیز این می‌باشد که در این روش هویت فرهنگی و اوقات فراغت ورزشی اثری بر سرمایه فرهنگی ندارد اگر چه در تحلیل ممیز نیز با اینکه در زمره تابع مورد نظر وارد معادله شده‌اند اما نقش قوی در این زمینه دارا نبودند.

۷. نتیجه‌گیری

سرمایه فرهنگی به عنوان یکی از ابعاد اصلی سرمایه در زندگی افراد اثرگذار و عامل تمایز است. این نوع از سرمایه با توجه به کارکردهایش به عنوان یکی از مکانیسم‌های بازتولید سلسله مراتب اجتماعی، مورد توجه قرار می‌گیرد و افزایش آن می‌تواند در انتخاب و سبک زندگی افراد تحول ایجاد کند. به عبارت دیگر انتخاب‌ها و مدل زندگی افراد

در گرو میزان سرمایه فرهنگی آنان است و از همین جهت این مفهوم اهمیت خود را نشان می‌دهد.

در پژوهش حاضر تلاش شده میزان سرمایه فرهنگی شهروندان شهر کاشان به عنوان شهری که دارای صبغه مذهبی است و بسیاری از پژوهش‌های صورت گرفته همانند گنجی و هلالی ستوده (۱۳۹۰)، نیازی و کارکنان نصرآبادی (۱۳۹۰)، ادیبی سده و دیگران (۱۳۹۲)، امینی و همکاران (۱۳۹۶) این گزاره را تأیید می‌کنند، سنجیده و مورد بررسی قرار گیرد. در سال‌های اخیر روند رو به شتابان تکنولوژی و دسترسی گسترده به آن در فضاهایی همانند شبکه‌های اجتماعی، فضای مجازی، تلویزیون‌های ماهواره‌ای و ... بسیاری از چارچوب‌های فرهنگی را دچار تغییر کرده و بر این اساس ممکن است برخی از گزاره‌های سرمایه فرهنگی شهروندان دچار نوسان و تغییر شده باشد. در پژوهش حاضر سعی شده براساس مفاهیم نظری بوردیو، عوامل اصلی مؤثر بر سرمایه فرهنگی شناسایی و میزان تأثیر هر یک از آنان بر سرمایه فرهنگی شهروندان کاشانی مورد بررسی قرار گیرد. به عقیده بوردیو، سرمایه فرهنگی بیش از هر چیز، به مفهوم طبقه باز می‌گردد زیرا طبقات اجتماعی بالا نه تنها با سرمایه اقتصادی، بلکه با سرمایه فرهنگی به بازتولید خود و فرهنگ والا ادامه می‌دهند. از طرفی هویت فرهنگی و سرمایه فرهنگی به نوعی از نظر مفهومی یک‌دیگر را پوشش داده و موجب تکامل متقابل با هم می‌شوند. همچنین از نظر بوردیو، تجلی اصلی سرمایه فرهنگی، در شیوه گذراندن اوقات فراغت نمود می‌یابد، زیرا نشان دهنده تمایز افراد در میزان سرمایه فرهنگی آنان است. بر این اساس در پژوهش حاضر، عوامل اجتماعی فرهنگی مؤثر بر سرمایه فرهنگی تعیین و در نتیجه رابطه میان سرمایه فرهنگی با هویت فرهنگی، طبقه اجتماعی و انواع اوقات فراغت تبیین شده است.

براساس یافته‌ها و نتایج توصیفی تحقیق مشخص شد که میانگین سرمایه فرهنگی شهروندان کاشان در دامنه ۱-۲، ۱/۵۴ می‌باشد که در حدمتوسطی قرار دارد و در میان ابعاد سه گانه سرمایه فرهنگی، بعد عینیت یافته با میانگین ۱/۶۳ بیش از سایر ابعاد می‌باشد. ازسوی دیگر مبتنی بر آزمون همبستگی پیرسون از بین متغیرهای مورد بررسی، اوقات فراغت اجتماعی فرهنگی دارای بیشترین تأثیر بر سرمایه فرهنگی شهروندان شهر کاشان است و پس از آن به ترتیب اوقات فراغت خانوادگی، هویت فرهنگی، اوقات فراغت اجتماعی تفریحی تفننی و در نهایت اوقات فراغت ورزشی قرار دارند. ازطرفی یافته‌های دیگر این پژوهش نشان داد، زنان سرمایه فرهنگی بیشتری نسبت به

مردان دارند. هر چه سطح تحصیلات بالاتر رود، سرمایه فرهنگی افزایش می‌یابد و از این روی افراد با مطالعه بالا سرمایه فرهنگی بیشتری از سایرین دارند. همچنین افراد با وضعیت اجتماعی-اقتصادی متفاوت به شکل نسبتاً متفاوتی از سرمایه فرهنگی برخوردارند و این یعنی طبقات بالا، سرمایه فرهنگی بیشتری نسبت به طبقات پایین دارند. بر این اساس و بر پایه مفاهیم بوردیو، طبقات اجتماعی بالا می‌توانند با استفاده از سرمایه فرهنگی خود، فرهنگ خود را به سایر طبقات القا کرده و آن را به عنوان فرهنگ والا مطرح نمایند و به گونه‌ای عمل کنند که آن تیپ از فرهنگ برای سایر اقشار جامعه به الگو تبدیل شده و به این شکل فرهنگ حاکم بر طبقه خود بازتولید و تداوم نمایند.

علاوه بر آن در تحلیلی دیگر، و به منظور کنترل یافته‌های پژوهش، با توجه به ماهیت طیف سرمایه فرهنگی، افراد به دو دسته دارای سرمایه فرهنگی (۱) و فاقد سرمایه فرهنگی (۰) تقسیم شدند که بر آن اساس ۵۴.۱ درصد از شهروندان پاسخ‌گو، دارای سرمایه فرهنگی و ۴۵.۹ درصد فاقد آن بودند. بر این اساس، به منظور تحلیل طبقات و دسته‌های افراد شکل گرفته از حیث میزان سرمایه فرهنگی، از تحلیل تمیز و رگرسیون لجستیک استفاده شده است. در روش تحلیل تمیز اگر چه همبستگی کانونی مجموعه متغیرهای مستقل با گروه‌های تعلق بالا و قوی بود اما اوقات فراغت اجتماعی فرهنگی و اوقات فراغت خانوادگی بیشترین تأثیر را در تشکیل تابع ممیز داشتند و طبقه و هویت فرهنگی نیز در مراتب بعدی قرار گرفتند. همچنین در رگرسیون لجستیک نیز اوقات فراغت اجتماعی فرهنگی، اوقات فراغت خانوادگی و نیز طبقه اجتماعی افراد بر میزان سرمایه فرهنگی آن‌ها مؤثر می‌باشند. بر پایه این نتایج انتخاب نوع اوقات فراغت شهروندان با سرمایه فرهنگی آنان در ارتباط می‌باشد نتیجه‌ای که شربتیان و همکاران (۱۳۹۴)، شربتیان و اسکندری (۱۳۹۴) و فائق و باینگانی (۱۳۹۵) نیز در پژوهش‌های خود نشان دادند. همچنین نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر مبنی بر اثرگذاری بالای سرمایه فرهنگی عینیت یافته و تأثیر پایگاه اقتصادی و اجتماعی با نتایج مقاله عباسی و رزاقی (۱۳۹۷) و پیری و شکری (۱۳۹۵) هم‌خوان است.

کتاب‌نامه

آشنا، حسام‌الدین و روحانی، محمدرضا (۱۳۸۹) «هویت فرهنگی ایرانیان از رویکردهای نظری تا مؤلفه‌های بنیادی»، *فصلنامه تحقیقات فرهنگی*، دوره سوم، شماره ۴، ۱۸۴-۱۵۷.

عوامل مؤثر بر سرمایه فرهنگی شهروندان شهر کاشان ۱۶۱

بوردیو، پی یر (۱۳۸۴) *شکل های سرمایه در سرمایه اجتماعی، اعتماد، دموکراسی و توسعه*، گردآوری کیان تاجبخش، ترجمه افشین خاکباز و حسن پویان، تهران: نشر شیرازی.

پناهی، محمدحسین و امیدی، مهدی (۱۳۹۱) «رابطه پایگاه اقتصادی اجتماعی با سرمایه فرهنگی نمونه موردی شهر تهران» *فصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر*، سال ششم، شماره ۱۷، ۳۳-۶۶.

تأمین، ملوین (۱۳۸۸) *جامعه شناسی قشرها و نابرابری های اجتماعی*، ترجمه عبدالحسین نیک گهر، تهران: نشر توتیا.

تراسبی، دیوید (۱۳۸۲) *اقتصاد و فرهنگ*، ترجمه کاظم فرهادی، تهران: نشر نی.

تیپا، مجتی (۱۳۸۸) بررسی پایگاه اجتماعی اقتصادی و چگونگی گذراندن اوقات فراغت در بین دانشجویان جوان ۱۸-۲۹ سال دانشکده علوم اجتماعی علامه طباطبایی، *پایان نامه کارشناسی ارشد*، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبایی تهران.

حسینی، سیدحسن و احمدی، سینا (۱۳۹۲) «بررسی میزان سرمایه های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی خانواده و رابطه آنها با گرایش والدین به تبعیض جنسیتی میان فرزندان» *جامعه پژوهی فرهنگی*، سال چهارم، شماره ۳، ۲۵-۵۴.

خواجه نوری، بیژن و مقدس، علی اصغر (۱۳۸۷) «بررسی عوامل اجتماعی فرهنگی مؤثر بر اوقات فراغت، مورد مطالعه: دانش آموزان دبیرستانی شهرستان آباد» *پژوهشنامه علوم انسانی و اجتماعی*، نیمه دوم ۱۳۸۷، ۱۵۶-۱۳۳.

دامرودی، حمید (۱۳۸۹) چند نکته برای برنامه ریزی اوقات فراغت، *فصلنامه آموزشی تربیتی پیوند*، تهران: انتشارات رجا، شماره ۳۶۹-۳۷۱.

ربانی، رسول و شیرینی، حامد (۱۳۸۸) «اوقات فراغت و هویت اجتماعی» *فصلنامه تحقیقات فرهنگی*، دوره دوم، شماره ۸، ۲۴۲-۲۰۹.

مقصودی، سوده؛ عبدالحسینی، زهرا و سلیمانی، زینب (۱۳۹۲) «بررسی نحوه گذراندن اوقات فراغت و روند تغییرات آن در ایران»، *مجموعه مقالات کنگره ملی اوقات فراغت و سبک زندگی جوانان*، شیراز.

شامپاین، پاتریک (۱۳۹۱) *پیر بوردیو، مرور زندگی و آثار*، ترجمه ناهید مویذ حکمت، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

شفائی مقدم، الهام (۱۳۹۰) بررسی عوامل اجتماعی - فرهنگی مؤثر بر نگرش به طرحواره جنسیتی نقش زنان در بین شهروندان زن منطقه کاشان، *پایان نامه کارشناسی ارشد*، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه کاشان.

شویره، کریستیان و فونتن، اولیویه (۱۳۸۵) *واژگان پی بوردیو*، ترجمه مرتضی کبکی، تهران: نشر نی.

عباس‌زاده، محمد و دیگران (۱۳۹۲) «بررسی رابطه سرمایه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی با نحوه گذراندن اوقات فراغت در بین دانش آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه شهر نقره»، *مجله مطالعات علوم اجتماعی ایران*، سال دهم، شماره ۳۸، ۱۶۱-۱۲۶.

عباسی، علی اصغر و رازقی، هادی (۱۳۹۷) «بررسی تأثیر سرمایه فرهنگی بر احساس امنیت شهروندان شهرستان‌های استان مازندران»، *فصلنامه انتظام اجتماعی*، سال دهم، شماره ۲، ۱۴۸-۱۰۹.

علیخانی، اکبر (۱۳۸۶) *هویت در ایران*، تهران: نشر پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی جهاد دانشگاهی.
غفاری، غلامرضا و معاون، زهرا (۱۳۹۲) «سهم سرمایه‌های اجتماعی و فرهنگی در میزان تمایل به گردشگری در دو سایت حافظیه و تخت جمشید»، *جامعه‌پژوهی فرهنگی*، سال چهارم، شماره ۱، ۱۲۷-۱۱۳.

فرقانی نوش آبادی، زهرا (۱۳۹۳) بررسی عوامل اجتماعی فرهنگی مؤثر بر هویت فرهنگی با تأکید بر شکاف نسلی در بین دانش آموزان دختر دبیرستانی شهر کاشان، *پایان نامه کارشناسی ارشد*، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه کاشان.

فکوهی، ناصر (۱۳۸۱) *تاریخ اندیشه و نظریه‌های انسان‌شناسی*، تهران: نشر نی
فیروزجانیان، علی اصغر و گرامی، فتح‌اله (۱۳۹۳) «بررسی رابطه بین سرمایه فرهنگی و منزلت اجتماعی دبیران (مطالعه موردی: دبیران مدارس متوسطه شهر خلخال)»، *فصلنامه مطالعات علوم اجتماعی ایران*، سال یازدهم، شماره ۴۱، ۱۱۹-۱۰۵.

کونن، بروس (۱۳۸۳) *درآمدی بر جامعه‌شناسی*، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: نشر فرهنگ معاصر.
گیدنز، آنتونی (۱۳۸۳) *جامعه‌شناسی*، ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.
معین، محمد (۱۳۸۹) *فرهنگ فارسی*، تهران: نشر بهزاد.

منادی، مرتضی (۱۳۸۶) «اوقات فراغت و چالش‌های جهانی شدن مقایسه دو نسلی»، *فصلنامه انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی ارتباطات*، دوره سوم، شماره ۸، ۱۶۵-۱۳۱.

ناطق پور، محمدجواد و آبادی فیروزی، سید احمد (۱۳۸۴) «سرمایه اجتماعی و عوامل مؤثر بر شکل‌گیری آن در شهر تهران»، *مجله جامعه‌شناسی ایران*، شماره ۴، ۹۱-۵۹.

نجفی، محمدجواد (۱۳۹۱) بررسی رابطه سرمایه فرهنگی با اوقات فراغت مطالعه موردی شهرستان گیلانغرب، *پایان نامه کارشناسی ارشد*، دانشگاه پیام نور، مرکز تهران غرب.

هیوود، لس و همکاران (۱۳۸۱) *اوقات فراغت*، ترجمه محمد احسانی، تهران: امید دانش.

Bourdieu, P. (1977) *Distinction: A Social Critique of the Judgment of Taste*, Camhin. Harvard University Press.

Bourdieu, Pierre and Wacquant, Loic (2002), "An Invitation to Reflexive Sociology", Polity Press, p10-45.

Daphne, J (2007), "Reconceptualizing cultural identity and its role in intercultural business communication", *Journal of Business Communication*, Vol. 14, No. 2

عوامل مؤثر بر سرمایه فرهنگی شهروندان شهر کاشان ۱۶۳

- Dumas's. (2002), "Cultural Capital, Gender, and School Success: The Role of Habitus", *Sociology of Education*, Vol.75, No.1
- Giddens, A. (1990). *The Consequences of Modernity* (Cambridge. *Polity*. 53(83),245-260
- King.A(2005), "Structure and Agency in Harrington", *Modern social Theory:an Introduction*,Oxford University. pp.132-2150
- Stones, Roy (1998), *Key Sociological Thinkers*, Mcmillan Press Ltd. U.k
- Wagt,W.P.(1993),*Dictionary of Statistics and Methodology*'Newbury Park',Sage Publication.
- Wynne, D (1998). "Leisure, Life Style and the New Middle Class A Case Study",London and New York, Rontledge.
- Nesbit, T. (2006) "Whats the Matter with Social Class?", *Adult Education Quarterly*. 56:171-187.
- Green, E., S. Hebron & D. Woodward, (1990). *Women's Leisure, what leisure?* London Macmillan.
- Best, Shaun (2010). *Leisure Studies Themes and Perspectives*. London: SAGE.

